

Lí Guanĵao

No trešās
pasaules
valsts
uz pirmo

Singapūras stāsts 1965-2000

Singapūra un Āzijas ekonomikas uzplaukums

UDK 94(592)+33(592)
Gu 044

Li Guan'jao

No trešās pasaules valsts uz pirmo

Singapūras stāsts: 1965–2000

Singapūra un Āzijas ekonomikas uzplaukums

Lee Kuan Yew

From third world to first

The Singapore story: 1965–2000

HarperCollins Publishers Inc.

ISBN 978-9984-828-70-1

© SIA „Biznesa augstskola *Turība*”, 2012, 654 lpp.

Izdevējs SIA „**Biznesa augstskola *Turība***”

No angļu valodas tulkojusi **Evija Rubene**

Vāka dizains **Una Šneidere**

Redaktore **Lilīta Viksna**

Zinātniskā redaktore *Mg. oec., Bc. sc. soc.* **Diana Imaka**

Grāmata izdota ar **Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras**
un uzņēmēja **Aigara Rostovska** atbalstu.

Latvijas Tirdzniecības
un rūpniecības
kamera

*Go Kensvi, S. Radžaratnamam, Hoņam Suišeņam,
Limam Kimsaņam, Edijam Bārkeram, To Čiņčjem,
Onam Panbunam un Outmenam Vokam,
maniem kolēģiem,
kuri kopā Singapūras stāstu padarīja reālu.*

SATURS

Ievads	9
Cilvēku uzticība, darba mīlestība un talants ir lielākās vērtības arī Latvijā!.....	11
Henrija A. Kisindžera priekšvārds	13
Priekšvārds	17
Pateicības.....	19
I daļa PAMATI.....	21
1. Vienatnē.....	23
2. Armijas izveidošana no nekā	31
3. Lielbritānija izved karaspēku	49
4. Izdzīvot bez aizmugures	65
5. Finanšu centra izveidošana	85
6. Arodbiedrību uzticības iegūšana	97
7. Taisnīga, nevis pārtikusi sabiedrība	109
8. Komunistu pašiznīcināšanās.....	123
9. Atrodot vidusceļu	133
10. Talantu izkopšana un piesaistīšana	147
11. Daudz ļaužu, viena valoda	157
12. Godīga valdība	167
13. Singapūras apzaļumošana.....	181
14. Plašsaziņas līdzekļu savaldīšana	193
15. Orķestra diriģents.....	205
II daļa REĢIONĀLĀS UN STARPTAUTISKĀS VIETAS MEKLĒJUMOS.....	229
16. Attiecības ar Malaiziju.....	231
17. Indonēzija: no ienaidnieka par draugu	259
18. Saikne ar Taizemi, Filipīnām un Bruneju.....	289
19. Vjetnama, Mjanma un Kambodža: attiecības ar mūsdienu pasauli	303

20. ASEAN – neveiksmīgs sākums, daudzsološa nākotne.....	321
21. Austrumāzijas krīze 1997.–1999. gadā	333
22. Sadraudzības klubā	341
23. Jauna saikne ar Lielbritāniju	359
24. Saiknes ar Austrāliju un Jaunzēlandi	371
25. Dienvidāzijas leģendas un līderi.....	387
26. Sekojot Lielbritānijai Eiropā.....	405
27. Padomju Savienība: impērija sagrūst.....	421
28. Amerika: pretkomunisma balsts	429
29. Stratēģiska vienošanās ar ASV.....	449
30. ASV jaunais plāns	465
31. Japāna: Āzijas pirmais brīnums	479
32. Mācību stunda no Japānas.....	497
33. Koreja: krustcelēs	507
34. Honkongas pāreja	519
35. Taivāna: otra Ķīna.....	533
36. Ķīna: pūķis ar garu asti.....	545
37. Dena Sjaopina Ķīna.....	565
38. Ķīna ārpus Pekinas	583
39. Tjaņņmiņa laukums	591
40. Ķīna: ir lieliski būt bagātai.....	607
III daļa NOBEIGUMS.....	623
41. Stafetes nodošana	625
42. Mana ģimene	635
43. Epilogs.....	643
Hronoloģiskais kopsavilkums.....	651

IEVADS

„Li Guanĵao ir viena no ievērojamākām personībām Āzijā, un šajā grāmatā ir novērtēti viņa neparastie sasniegumi. Aprakstot motivāciju un koncepcijas, kas iedvesmojušas viņa rīcību, Li bez šaubām izraisīs daudzas diskusijas. Taču neraugoties uz to, vai lasītājs Li piekritīs vai nepiekritīs, viņš daudz ko iemācīsies.”

Henrijs Kisindžers

1965. gadā, kad nelielā Singapūra ieguva neatkarību, gandrīz neviens neticēja, ka tā spēs izdzīvot. Kā tas iespējams, ka bijušais britu koloniālās tirdzniecības postenis tagad ir plaukstoša Āzijas metropole, kam pieder pasaules vadošā aviokompānija, labākā lidosta un noslogotākā tirdzniecības osta un kas ierindojusies ceturtajā vietā (2011. gadā saskaņā ar Pasaules Bankas datiem – trešajā) pasaulē pēc reālajiem ienākumiem uz vienu iedzīvotāju?

Par šīm pārmaiņām stāsta Singapūras harismātiskais un pretrunīgais dibinātājs Li Guanĵao. Singapūra, kas spējusi atstāt pagātnē koloniālo mantojumu, Otrā pasaules kara nesto postu, nabadzību un nemierus, tagad tiek dēvēta par nākotnes pilsētu. Šo apbrīnojamo valsts stāstu pavēsta cilvēks, kurš ne tikai pats to visu ir pārdzīvojis, bet arī bezbailīgi virzījies uz priekšu un īstenojis lielāko daļu šo pārmaiņu.

Rūpīgi pārskatot savas piezīmes, kā arī agrāk nepublicētos valdības dokumentus un oficiālos ziņojumus, Li sīki izklāsta, kādas milzīgas pūles tolaik bija jāiegulda, lai Dienvidaustrumāzijas salas pilsētvalsts izdzīvotu.

Li pastāsta, kā viņš kopā ar valdības kolēģiem novērsa komunistu radītos draudus jaunās valsts drošībai un ķērās pie smagā Singapūras veidošanas uzdevuma: svarīgāko ceļu būves, jo salā pārsvarā bija purvi; armijas izveidošanas no tautību un ideoloģijas ziņā atšķirīgiem cilvēkiem; pēdējo koloniālā laikmeta korupcijas palielu likvidēšanas; mājokļu nodrošināšanas, kā arī nacionālās aviokompānijas un ostas izveidošanas.

Šajā grāmatā Li atklāti raksta par savu aso attieksmi pret politiskajiem oponentiem un atklāj bieži vien pat neparastos uzskatus par cilvēktiesībām, demokrātiju un

iedzimto intelektu, vienmēr vēloties palikt „korekts, ne politikorekts”. Viņa vērigais skatiens Singapūrā pamanīja ikvienu lietu: gan stādu izvēli valsts apzaļumošanai, gan vēsturiskās viesnīcas *Raffles Hotel* romantikas atjaunošanu. Viņš mēģināja pārliecināt jaunos vīriešus precēties ar tikpat izglītotām sievietēm kā viņi paši. Mūsdienu drošajā un kārtīgajā Singapūrā redzams Li ne ar ko nesajaucamais zīmogs, par ko viņš negrasās atvainoties: „Ja šī ir valsts–auklīte, lepojos, ka esmu to izaudzīnājis.”

Lai gan Li pieejamais apgleznojamais audekls Singapūrā bija mazs, viņa enerģija un talants nodrošināja Li lielāku vietu pasaules kontekstā. Savā neatdarināmajā stilā viņš atdzīvina vēsturi, pārliecinoši analizē vairākus nozīmīgus neseno laiku stratēģiskos jautājumus un atklāj, kā gadu gaitā kuģojis pa mainīgo attiecību straumi starp Ameriku, Ķīnu un Taivānu, pildot to uzticības personas un ziņneša funkcijas. Li arī zīmē atklātus, reizēm skarbus politisko līdzcitnieku, ieskaitot nelokāmās Margaretas Tečeres un Ronalda Reigana, dzeju deklamējošā Dzjana Dze miņa un ideologu Džordža Buša un Dena Sjaopina portretus.

Li arī raksta par savu ģimenes dzīvi un ar maigumu runā par sievu un uzticamo partneri Kva Gokču un viņu lepnumu par trim bērniem – īpaši vecāko dēlu Sjaņlunu, kurš šobrīd ir Singapūras premjerministra vietnieks.

Vairāk nekā trīs desmitgades Li Guanĵao ir vienlīdz slavēts un pelts, un viņš ir kļuvis par spēku, ko nevar ignorēt ne Āzijas, ne starptautiskajā politikā. Grāmata „No trešās pasaules valsts uz pirmo” lasītājiem piedāvā saistošu ieskatu šī neparastā cilvēka dvēselē un prātā.

Li Guanĵao ir dzimis Singapūrā 1923. gada 16. septembrī, un ir trešās paaudzes Ķīnas Guandunas provinces imigrantu pēctecis. Pasniedzis tieslietas Kembridžas Universitātē Anglijā. 1954. gadā Li nodibināja Tautas darbības partiju, kas pēc pieciem gadiem uzvarēja pirmajās Singapūras vispārējās vēlēšanās. 1959. gadā, 35 gadu vecumā, Li kļuva par valsts pirmo premjerministru. 1990. gada novembrī viņš atkāpās no amata, un kļuva par vecāko ministru Singapūras valdībā.